

ÉRETTSÉGI VIZSGA • 2013. május 6.

MAGYAR NYELV ÉS IRODALOM

EMELT SZINTŰ ÍRÁSBELI VIZSGA

2013. május 6. 8:00

Az írásbeli vizsga időtartama: 240 perc

Pótlapok száma	
Tisztázati	
Piszkozati	

EMBERI ERŐFORRÁSOK MINISZTÉRIUMA

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Fontos tudnivalók

Ossza be a 240 percert úgy, hogy minden feladatra legyen elég ideje!

Alaposan olvassa el a feladatokat, kérdéseket, szempontokat!

Bátran fogalmazzon önálló véleményt, ahol azt kéri a feladat!

Írásait gondosan szerkessze, helyesírását ellenőrizze a szótárból, ha bizonytalan!

Jegyzeteket, vázlatot készíthet, de ügyeljen, hogy azok elváljanak a kész fogalmazásoktól!

Eredményes munkát kívánunk!

Nyelvi-irodalmi műveltségi feladatsor

Olvassa el figyelmesen az alábbi szöveget, majd válaszoljon a kérdésekre!

Csokonai Vitéz Mihály: *Tüdőgyulladásomról*¹

FENN lengő Hold! nézd, mint kínládom,
Mondd meg nekem, hol fekszem én?
Ágy-é, amelyben hánykoládom,
Vagy a koporsó az szintén?
Nem! – Csónak ez, mely jaj a kétes
Remény és biztos félelem,
S az élet és halál setétes
Hullámjain lebeg velem.

Fojtó szirokkóknak² hevétől
Asznak tüdőhólyagjaim,
S a kriptáknak fagyos szelétől
Borsódznak minden tagjaim.
Szívem megett egy láthatatlan
Kéznek nyíla bélőve áll,
S mellyem csontboltján irgalmatlan
Sarkával rúgdos két halál.

Hová ütődöm a habokba?
Haj! mely szörnyű hányattatás!
Most a kupresszusos³ partokba,
Hol rémlet úl s jéghallgatás;
Majd a túlsó part lejtőjébe,
Honnan barátság szózatit
Hallok a plátánok berkebe,
S örömszerszámok hangzatit.

Innen savanyú ázótjokkal⁴
Pusztás barlangok fojtanak;
Amonnan kerti balzsamokkal
Hígabb szellők újítanak;
Fúlok, lehellek; fázom, gyúlok,
Vagy egy kivégez már, vagy más,
Ájúlok érzek és ocsúlok:
Haj! mely szörnyű hányattatás!...

¹ A cím más szövegváltozatban: *Tüdőgyúladásomról*

² szirokkó: meleg, páras szél (sirokkó)

³ *kupresszuszos: ciprusos*

⁴ azot: nitrogén

Ki vagy te, ki hőszín leplekbe
Felém mosolyogva közelítsz,
S a partról e szagos berekbe
Áldott jobbodon felsegítsz?
Te, földi biztosa az égnek,
Arany *Gyógyúlás!* te a nagy
És bölcs teremtő tehetségnek
Halandó leánya! te vagy.

Te illetéd rózsás ujjoddal
Mellyemnek rokkant boltjait,
S elindítád pillantásoddal
Az élet dobbanásait.
Már lelkem új Feniksz [phoenix] módjára
A lángok közzül éledez;
S gyengült ujjom pattanására
Kis lantom újra zengedez.

De te repülsz? – mind tünnek – mennek –
Minő derülés ez, nagy ég?
Sándorffym ül ágyamnál... s ennek
Köszönhetem, hogy élek még?
Zendülj, ekhózz, esti csendesség!
A hála engem dalra ránt.
Telj bé, kettős szent kötelesség,
Az orvos és barát eránt!!

(1802–1804)

Forrás: Csokonai Vitéz Mihály összes művei I. Költemények. Osiris Kiadó, 2003. 779–780.

1. A *hold* gyakori toposza a költői alkotásoknak. Nevezze meg az alábbi szövegrészletek szerzőjét, teljes névvel!

- a) De hisz lehet talán még! a hold ma oly kerek!
Ne menj tovább barátom, kiáltás rám! s fölkellek!

A szerző neve:

- b) Csend vala, felleg alól szállt fel az éjjeli hold.

A szerző neve:

- c) Ezüst sötétség némasága
holdat lakatol a világra

A szerző neve:

- d) Az égi rónán ballag már a hold:
Ezüstösek a tiszai hajók

A szerző neve:

e) Milyen csonka ma a Hold,
Az éj milyen sivatag, néma,
Milyen szomorú vagyok én ma,
Milyen csonka ma a Hold.

A szerző neve:

5 pont

2. A szenvédés és ezzel öszefüggésben az elmúlás közelségének tudata gyakori témája az irodalomnak. Nevezzen meg 3, különböző szerzőtől származó lírai alkotást a magyar irodalomból, melyet ez az élmény ihletett! Adja meg a szerző teljes nevét és a mű címét!

A szerző neve:

A mű címe:

A szerző neve:

A mű címe:

A szerző neve:

A mű címe:

6 point

3. Állapítsa meg Csokonai költeményének verselését és rímszerkezetét!

a) Verselési rendszer:

b) Meghatározó ütem / versláb:

c) A strófák rímszerkezete:

3 point

4. Értelmezze a költeményben szereplő alábbi kifejezéseket! Szómagyarázatai legalább 2-2 érdemi megállapítást tényleg tartalmazzanak!

Eeniksz[phoenix]:

Digitized by srujanika@gmail.com

ekhózz:

1 point

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

5. Egészítse ki az alakzatokra és szóképekre vonatkozó táblázatot! A példákat a költemény 1-2. versszakából vegye!

Az alakzat / szókép megnevezése	Példa az 1-2. versszakból
ellentét	
	FENN lengő Hold!
	rúgdos két halál
párhuzam	
	Mondd meg nekem, hol fekszem én?
metafora	

6 pont	
--------	--

6. Az alábbiakban Kölcsey Ferenc 1815–1817-ben írt bírálatából idézünk.

Melyik stílusirányzat esztétikai elvei alapján ítélezik Kölcsey? Véleményét három, a szövegre alapozott érvvel/megállapítással igazolja!

A pálya megnyílt, s a kezdet, ha nem nagy talentumot is, de nem középszerű könnyűséget árult el, s az ifjú poéta temérdeket összeírt. Csokonainak élete, minekutána Debrecen elhagyta, nyughatatlan volt, s ennek, és szerelmének, s a német poézissel való ismerkedésnek tulajdoníthatjuk, hogy dalaiban a szentimentális tónus kezdett zengeni, melynek még a korai költészettelben nem igen van nyoma. Az ifjú hajlandóbb volt a poétai leírásokra, mint a lélek érzéseinek dalolására; s tapasztalás bizonyítja, hogy aki az iskolai útmutatások szerint kezdi poézisát, az mind descriptiókkal [leírásokkal] kezdi azt, melyre maguk a tanítók is szükségesen vezetnek, s a kiadatni szokott témák is (*Tavasz, Szélvész, Este*) azt látszatnak magokkal hozni.

A *popular* (köznyelvi) és a *pöbelhaft* (községi) közt nagy a különbség. Ezen jegyzést kénytelen a Reczens [a bíráló] Csokonairól is tenni. Földi által vezettetvén, kezdette ő is kiáltozni, hogy a köznéptől kell magyarul tanulni, s mivel ő ezt nemcsak kiáltotta, de cselekedte is, innen van, hogy az iskolai tónust s az alföldi provincializmust levetkezni nem igyekezett. Még ma is ott állanak sok szép dalaiban a Gyöngyalak, a Kincsem, a Csócsi, s más számtalan köz expressziók, melyek a legszebb sorokat elrútítják, s melyekre példákat nem szükség felhözünk, mivel munkáinak minden lapjaikon találtatnak.

Literaturzeitungban [irodalmi újságban] az mondattott, hogy ő az anakreóni nemben legszerencséebb. Reczens azt hiszi, hogy őt a *Hafiz sírhalmában* is azon makacsul vidám lélek kapja meg, mely a *Parasztdalban* s más hasonlókban uralkodik, s ez vala a pálya, mely Csokonainak megnyittatott, de ő ezt gondatlanul futotta meg...

Forrás: Kölcsey Ferenc: *Csokonai Vitéz Mihály munkáinak kritikai megítéltetések*. Részletek. A feladathoz igazított szöveg.

a) A Kölcsey által képviselt stílusirányzat:

b) A bírált esztétikai elvek, illetve költői gyakorlat:

-
-
-

4 pont	
--------	--

7. Írjon ki az alábbi versrészletből 1-1 példát a megadott nyelvtani fogalmakra!

Te illetéd rózsás ujjoddal
Mellyemnek rokkant boltjait,
S elindítád pillantásoddal
Az élet dobbanásait.

- a) birtokos jelzői szószerkezet:
 - b) eszközhatározói szószerkezet:
 - c) teljes hasonulás:
 - d) szótő+képző+képző+jel+rag:

4 punt

8. Csokonai műveiből idézzen fel és írjon egy-egy példát az alább felsorolt műfajokra, illetve alkotásokra!

- a) komikus eposz:
 - b) versciklus:
 - c) népies helyzetdal:
 - d) óda:

4 pont

9. Miért váltak/válhattak már-már szállóige ismertségű szöveggé Csokonai alább idézett sorai? Fűzzön 1-2 mondatos magyarázatot e jelenséghez, legalább két érdemi indoklással!

- a) Ember és polgár leszek.

.....

2 point

- b) Földiekkel játszó
Égi tűnemény.

.....

2 point

10 point

Egy mű értelmezése

Olvassa el figyelmesen és értelmezze Vas István költeményét! Fejtse ki, miként alakítja a mű szerkezetét, beszédmódját a címben is kiemelt földrajzi név és műfaji megnevezés!
(A feladat elvégzéséhez nem szükséges az alkotónak és életművének ismerete.)

Vas István: *Cambridge-i elegia*

Az íves boltozat alatt,
A legyező-gótika alatt,
Eszembe jutott Sárospatak,
Nem is tudom, miért.

Talán az együgyű kis boltozat
Jutott eszembe,
Ahol a faragott rózsa alatt
Négy tehetetlen magyar nagyúr
Vergődve, megromolva és bizalmatlanul
Egymással *sub rosa*⁵ beszélт,
Hogy mi lenne, ha... mi lenne...

És jártam, néztem, álltam
Kollégiumi parkvilágban,
Rododendronok, gótok,
Röneszánsz kutak, azaleák,
A pázsit meg az Erasmus-ablak⁶
Gyöngéd izzással felragyogtak
Hűvös, tengeri, szürke szélben.

Ezt is megéltem, ezt is megértem...
Hányszor gondoltam erre a veszélyben,
Mikor üldözve, zaklatottan
Diákjait, költőit fordítottam,
Börtönök, razziák közt, angol bombaverésben,
S háromszáz év után
Az ö lelkükkel egyetértve írtam,
Suckling, a gavallér, Marvell⁷, a puritán,
Nyakfodros, régi angolok
Adtak erőt, hogy azt kibírjam.

S most innen arra gondolok,
Miről beszéltek a „rózsa alatt”!

⁵ *sub rosa* (lat.): titokban; a sárospataki várnak abban a termében tanácskoztak az összeesküvők, melynek boltívei rózsaalakban futnak össze (17. század).

⁶ *Erasmus-ablak*: Erasmus tanított Cambridge-ben.

⁷ *Suckling, Marvell*: 17. századi angol költők (ellenétes politikai irányhoz, illetve költői iskolához kapcsolódódtak).

Hát mit nekem nagyúri összeesküvők,
A kelepcébe hullt, szomorú dúvadak,
Mit tudok velük kezdeni?
Mit nekem a bécsújhelyi
Siralomház fala?
Mikor azt nézték, mit gondoltak ők?
Hogy „kár vala... kár vala...”?

És ugyanakkor itt
A Cam folyón ugyanígy
Siklottak *puntjaik*⁸,
Rajtuk a csáklyázó diákok,
Velük a hamvas bőrű lányok,
Mezítláb akkor is, hűvös, tengeri szélben,
A költő kezében gitár –
Vagy lant inkább?

Kár vala, kár –
Ezt gondolhatta börtönében.

Egy ívelt kis köhidon át
Fekete köntösében két diákl –
Elég ma Cambridge-ból, elég!
Hogyan is szokás az elégiát
Befejezni? Él magyar, áll Buda még...⁹
Csodának ez is épp elég.

Mert elmúltak a nagyurak,
De megmaradt Sárospatak,
Megmaradt Sárospatakon
A régi metszet a falon:
Zrínyi Péter
Horvát bán
Inas nyakán
Még levágatlanul szegény fejével.
Az egész alak
Áthúzva vastagon
– Tán Bretzenheim vagy Windischgrätz¹⁰ alatt –
Rajta felírás, kései,
És ma is hirdeti
Császárhűséggel a fekete tinta:
„Decapitato in Vienna.”¹¹

De megmaradt
Sárospatak

⁸ punt: csónak.

⁹ Él magyar, áll Buda még: idézet Kisfaludy Károly Mohács című verséből.

¹⁰ Bretzenheim, Windischgrätz: a pataki vár tulajdonosai a 19. században (német családnevek).

¹¹ *Decapitato in Vienna* (lat.): lefejezték Bécsben.

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

És megmaradtak ablakdíszei,
A röneszánsz domborművek,
A bajszos és kerek,
Víg magyar koponyák
Onnan néznek le rád,
És él magyar, áll Buda,
És ez is épp elég csoda,
A századokon át
Élnek a magyar koponyák,
A múlt csak példa legyen ma:
Decapitato in Vienna –
Elég volt már, elég!

Hol is vagyok? Szívem ritmust cserél.
Emeletes teázó, tej és erős tea.
Barátságosan szürke angol ég.
Rododendron, narancsvörös, lila,
Buján tenyésző sárga viola.
Tengerről fúj a szél.

(1959)

Forrás: Vas István: *Rapszódia a hűségről. Versek 1945-1959.* Vas István összegyűjtött munkái. Szépirodalmi Könyvkiadó, 1977. 191-193.

<input type="text"/>														
----------------------	----------------------	----------------------	----------------------	----------------------	----------------------	----------------------	----------------------	----------------------	----------------------	----------------------	----------------------	----------------------	----------------------	----------------------

25 pont

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Reflektálás egy jelenségre

Krasznahorkai László alábbi sorai nagyon határozott – akár radikálisnak is nevezhető – álláspontot foglalnak el a tudás átörökítésének, a kulturális hagyomány elsajátításának kérdésében. Milyen érvek és ellenérvek hozhatók fel az író álláspontja mellett és ellen, ha az általa említett megértést az irodalom vonatkozásában vizsgáljuk?

„Létrejön egy zseniális gondolat egy adott korban, állapítottam meg magamban, majd megfigyeltem, milyen elképesztő torzulást szenved ez a gondolat akkor, amikor az úgynyevezett elsajátítás címén zajló zavaró folyamatok megindulnak: a tudás átvételekor a megértésnek döntő szerepe van, márpedig minden megértés speciális, perszonális¹², eseti, véletlenektől, szituációktól, körülményektől függő. Maguknak az eredeti gondolatoknak is hasonló a sorsuk tehát, mint az anyanyelvi megnyilatkozásoknak: lényegük transzponálhatatlan¹³, átvehetetlen, elsajátíthatatlan.”

Forrás: Krasznahorkai László: *Nem kérdez, nem válaszol. Huszonöt beszélgetés ugyanarról*. Magvető, Budapest, 2012, 78 -79.

¹² perszonális: személyes

¹³ transzponálhatatlan: átvehetetlen, zenei értelemben más hangnembe áthelyezhetetlen

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

20 pont

Gyakorlati írásbeliség

Az iskolájához legközelebbi színház vezetői úgy gondolják, hogy a jövő színházlátogató közönségének fiatalkorban kell megszeretnie a színházat. Szeretnék megújítani a színház közönségkapcsolatait, nyitottak egészen újszerű programok szervezésére is. Ezért levélben keresték meg iskolája diákoknokságát, és javaslatot kértek a fiatalokat vonzó színházzal kapcsolatos programokra.

Írjon hivatalos levelet a színház művészeti titkárának címezve a diákok nevében, és javasoljon legalább kétféle, fiataloknak szóló és a színház világával kapcsolatos programot! Írjon arról is, hogy ön szerint a javasolt programok miért lennének sikeresek! Ügyeljen a hivatalos levél formai szabályainak betartására! Aláírásként ne a saját nevét szerepeltesse!

15 pont

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

		Maximális pontszám	Elért pontszám
I. Nyelvi-irodalmi műveltségi feladatsor		40	
II. Szövegalkotási feladatok	egy mű értelmezése	25	
	érvelő szöveg	20	
	gyakorlati szövegfajta	15	
Levonások	helyesírási hibák	levonható: 15	
	íráskép	levonható: 3	
Az írásbeli vizsgarész pontszáma:		100	

javító tanár

Dátum:

		Elért pontszám egész számra kerekítve	Programba beírt egész pontszám
I. Nyelvi-irodalmi műveltségi feladatsor			
II. Szövegalkotási feladatok	egy mű értelmezése		
	érvelő szöveg		
	gyakorlati szövegfajta		
Levonások	helyesírási hibák		
	íráskép		

javító tanár

jegyző

Dátum:

Dátum: